

ŠKÁLA POLITICKÉ ANGAŽOVANOSTI

Anna Hradilová, Andrea Vitásková, Elvíra Hradílková, Kateřina Kaštovská

Teoretické vymezení politické angažovanosti

Politická angažovanost představuje míru, s jakou je jednotlivec zapojen do politického a veřejného dění. V psychologickém výzkumu je tento konstrukt chápán jako víceúrovňový a zahrnující tři hlavní složky: kognitivní, behaviorální a afektivně-postojovou (Amná & Ekman, 2014; Ekman & Amná, 2012). Kognitivní složka se týká zájmu o politiku, sledování informací a orientace v politických otázkách. Behaviorální zahrnuje konkrétní projev zapojení se, jako je účast ve volbách, diskuse o politice, sdílení názorů ve veřejném prostoru nebo účast na občanských aktivitách (Verba, Schlozman & Brady, 1995). Ta poslední, tedy afektivně-postojová souvisí s významem, který jednotlivci politice přiřkládají, s jejich důvěrou v politický systém a subjektivním pocitem, že mohou politické dění ovlivnit.

U mladých dospělých ve věku 18-30 let se politická angažovanost typicky projevuje především zájmem o politické otázky, aktivním vyhledáváním informací a občasnou účastí na veřejných a občanských aktivitách (Hooghe & Dejaeghere, 2007). Důležitou roli přitom tak hraje vnímání vlastní politické účinnosti (*political efficacy*), tedy přesvědčení, že jednotlivci nebo skupiny mohou ovlivňovat veřejná rozhodnutí (Finkel, 1985). Výzkumy zároveň ukazují, že právě tato dimenze silně předpovídá míru budoucí občanské účasti (Dalton, 2008).

Politická angažovanost tak není jen popisem určitého zájmu o politiku, ale zároveň vypovídá o tom, do jaké míry se člověk vidí jako aktivní součást společnosti. Její úroveň souvisí s volební účastí, stabilitou demokratických postojů a občanskou aktivitou, a proto má význam nejen pro psychologický výzkum, ale i pro širší porozumění fungování demokratické společnosti.

V tomto projektu chápeme politickou angažovanost jako kombinaci tří vzájemně propojených oblastí: zájmu o politické dění, konkrétních projevů participace v politickém dění a přesvědčení o vlastní schopnosti ovlivnit veřejné rozhodování. Škála SPES byla

vytvořena tak, aby tento konstrukt zachytila prakticky a přehledně prostřednictvím sebesposuzovacích výroků, na které respondenti odpovídali podle míry svého souhlasu.

Tvorba položek

Pro účely testu jsme formulovaly seznam přibližně 35 položek. Při tvorbě položek jsme vycházely z kritérií definovaných v odborné literatuře o politické angažovanosti (viz Amnå & Ekman, 2014; Verba, Schlozman & Brady, 1995; Dalton, 2008).

Zohlednily jsme tři hlavní oblasti politické angažovanosti:

- a) Zájem o politiku a sledování politických informací
- b) Konkrétní projevy občanské a politické účasti
- c) Postoje k politickému systému a subjektivní politickou účinnost

Původní sadu výroků jsme postupně redukovaly tak, aby byly zachovány všechny facetu konstruktů, dokud délka testu nedosáhla 18 položek. Všechny položky jsou psány formou oznamovacích vět v první osobě. Respondent u každého tvrzení volí, do jaké míry s ním souhlasí či nikoliv z možností:

- 1. Rozhodně nesouhlasím
- 2. Spíše nesouhlasím
- 3. Nevím
- 4. Spíše souhlasím
- 5. Rozhodně souhlasím

Stupně jsou bodovány od 1 do 5 bodů, u většiny položek má úplný souhlas hodnotu 5. Několik položek je však formulováno reverzně, v těchto případech odpovídá vyšší počet bodů vyšší míře politické angažovanosti při opačné odpovědi (tedy 5= rozhodně nesouhlasím).

V užším výběru zbyly položky následujícího znění:

- 1. Zajímám se o aktuální dění v České republice.
- 2. Pravidelně sleduji politické dění prostřednictvím médií (např. televize, internet, tisk, sociální sítě).
- 3. Diskutuji s ostatními o politických otázkách.

4. O politiku se příliš nezajímám. (reverzní)
5. Účastním se voleb pravidelně, kdykoli mám možnost.
6. Už jsem se někdy zapojil/a do politické kampaně nebo petice.
7. Sdílím nebo komentuji politický obsah na sociálních sítích.
8. Zúčastnil/a jsem se někdy veřejné demonstrace nebo protestu.
9. Myslím si, že je povinností každého občana zajímat se o politiku.
10. Domnívám se, že můj hlas ve volbách nic nezmění. (reverzní)
11. Věřím, že občané mohou ovlivnit politická rozhodnutí.
12. Mám důvěru v to, že demokratický systém v České republice funguje spravedlivě.
13. Věřím, že hlavní politické instituce (vláda, parlament, soudy) plní svou roli zodpovědně.
14. Mám dojem, že komunikace mezi politiky a občany je nedostatečná. (reverzní)
15. Mít vlastní názor na politické otázky je pro mě důležité.
16. Považuji se za člověka, který má jasné politické postoje.
17. Lidé by měli být více aktivní, pokud chtějí zlepšit politickou situaci v zemi.
18. Když sleduji politické dění, často ve mně vyvolává silné emoce.

Výzkumný a standardizační soubor

Data byla sbírána online, prostřednictvím platformy PMLab. Dotazník byl dostupný na podzim roku 2025, od konce října do poloviny listopadu. Náš datový soubor zahrnuje celkem 417 respondentů.

Proměnná pohlaví byla v datech kódovaná binárně, tedy 0 = ženy a 1 = muži. Ženy tvořily většinu našich respondentů (301 respondentek, přibližně 72,2 %), zatímco mužů bylo méně (116 respondentů, zhruba 27,8 %).

Rok narození respondentů se pohyboval v rozmezí let 1949 až 2009 a na jeho základě byl dopočítán věk k roku 2025.

- průměr = 27,81 roku (SD = 11,13)
- medián = 23 let
- min. = 16 let

- max. = 76 let

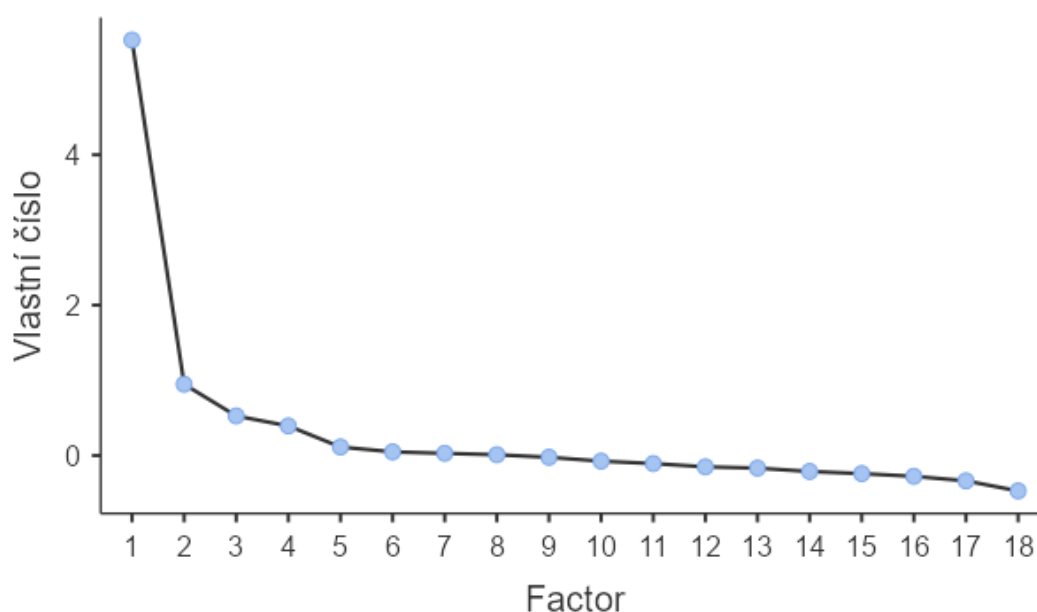
Vzhledem ke způsobu výběru, založeném na online náboru a dobrovolné účasti, nelze tento soubor považovat za reprezentativní pro českou populaci, ale pro účely cvičení je vzorek dostatečně početný a heterogenní, aby umožnil základní psychometrickou analýzu škály.

Faktorová struktura inventáře a výběr položky

Náš set 18 položek byl podroben faktorové analýze za pomoci normalizované rotace VARIMAX. Výsledné hodnoty představuje tabulka X a pro vizuální představu nám poslouží následující sutinový graf.

Graf 1: Sutinový graf

Scree Plot

Z grafu je patrný výrazný pokles vlastního čísla mezi prvním a druhým faktorem. Tento průběh naznačuje, že první faktor vysvětluje podstatnou část variace testu, zatímco přínos dalších faktorů je výrazně nižší. Na základě tohoto sutinového grafu jsme se rozhodly pro dva hlavní faktory, ze kterých jsme následně vytvořily dvě subškály.

Tabulka 1: Faktorové náboje na 18 položkách

Položka	Faktor		Uniqueness	Subškála	Znění položky
	1	2			
p2	0.7359	0.3195	0.356	1	Pravidelně sleduji politické dění prostřednictvím médií (např. televize, internet, tisk, sociální sítě).
p4	-0.7338	-0.2421	0.403	1	O politiku se příliš nezajímám.
p3	0.7170	0.2103	0.442	1	Diskutuji s ostatními o politických otázkách.
p16	0.6665	0.2208	0.507	1	Považuji se za člověka, který má jasné politické postoje.
p1	0.6662	0.3542	0.431	1	Zajímám se o aktuální dění v České republice.
p15	0.6651	0.2376	0.501	1	Mít vlastní názor na politické otázky je pro mě důležité.
p18	0.5351	0.0472	0.711	1	Když sleduji politické dění, často ve mně vyvolává silné emoce.
p7	0.5287	0.0660	0.716	1	Sdílím nebo komentuji politický obsah na sociálních sítích.
p9	0.4687	0.2882	0.697	1	Myslím si, že je povinností každého občana zajímat se o politiku.
p6	0.4629	0.0286	0.785	1	Už jsem se někdy zapojil do politické kampaně nebo petice.
p17	0.4615	0.1975	0.748	1	Lidé by měli být více aktivní, pokud chtějí zlepšit politickou situaci v zemi.
p8	0.3995	0.0135	0.840	1	Zúčastnil/a jsem se někdy veřejné demonstrace nebo protestu.
p14	0.1721	-0.1548	0.946		Mám dojem, že komunikace mezi politiky a občany je nedostatečná.
p12	0.0497	0.7393	0.451	2	Mám důvěru v to, že demokratický systém v České republice funguje spravedlivě.
p13	0.0347	0.6214	0.613	2	Věřím, že hlavní politické instituce (vláda, parlament, soudy) plní svou roli zodpovědně.
p11	0.2946	0.4911	0.672	2	Věřím, že občané mohou ovlivnit politická rozhodnutí.
p10	-0.2693	-0.4542	0.721	2	Domnívám se, že můj hlas ve volbách nic nezmění.
p5	0.3011	0.4130	0.739	1	Účastním se voleb pravidelně, kdykoli mám možnost.

Výsledky explorativní faktorové analýzy ukazují, že první faktor je dominantní a obsahuje položky vztahující se k zájmu o politické dění, sledování politiky, diskusi o politických otázkách a formování vlastních politických postojů. Tento faktor interpretujeme jako dimenzi zájmu a politické participace.

Druhý faktor je sycen položkami zaměřenými na důvěru v politický systém a instituce a na vnímanou možnost občanů ovlivňovat politické rozhodování. Tento faktor odpovídá dimenzi politické efektivity a důvěry.

Některé položky byly formulovány v opačném směru vůči ostatním položkám škály. Položky p4 a p10 jsme proto po provedení faktorové analýzy skórovaly reverzně, abychom pro další kroky zajistily jednotný směr interpretace všech položek.

Zároveň jsme se rozhodly vyřadit položku p14, jelikož vykazovala velmi nízkou vazbu na oba faktory a vyšší unikátnost. Tato položka se v rámci škály chová spíše jako samostatný kritický postoj.

Testové škály a výpočet hrubého skóru

Inventář je tvořen sadou položek zaměřených na různé aspekty vzniku k politice, přičemž položky lze obsahově rozdělit do dvou tematických oblastí. První oblast zahrnuje položky vztahující se k zájmu o politiku a politické participaci, jako je sledování politického dění, diskuse o politických otázkách, formování vlastních politických postojů či aktivní zapojení do politického procesu. Druhá oblast zahrnuje položky zaměřené na politickou efektivitu a důvěru, tedy na hodnocení fungování politického systému, důvěru v politické instituce a vnímanou možnost občanů ovlivňovat politické rozhodnutí.

Tabulka 2 - Subškály s položkami

Položka	Znění položky
Zájem a participace – nejvíc sycen položkami typu zájem o dění, sledování politiky, diskuse, vlastní postoje apod.	
2	Pravidelně sleduji politické dění prostřednictvím médií (např. televize, internet, tisk, sociální sítě).
4*	O politiku se příliš nezajímám.
3	Diskutuji s ostatními o politických otázkách.

- 16 Považuji se za člověka, který má jasné politické postoje.
- 1 Zajímám se o aktuální dění v České republice.
- 15 Mít vlastní názor na politické otázky je pro mě důležité.
- 18 Když sleduji politické dění, často ve mně vyvolává silné emoce.
- 7 Sdílím nebo komentuji politický obsah na sociálních sítích.
- 9 Myslím si, že je povinností každého občana zajímat se o politiku.
- 6 Už jsem se někdy zapojil do politické kampaně nebo petice.
- 17 Lidé by měli být více aktivní, pokud chtějí zlepšit politickou situaci v zemi.
- 8 Zúčastnil/a jsem se někdy veřejné demonstrace nebo protestu.
- 5 Účastním se voleb pravidelně, kdykoli mám možnost.

Politická efektivita/důvěra – nejvíc syćen položkami o důvěře v systém a institucích.

- 12 Mám důvěru v to, že demokratický systém v České republice funguje spravedlivě.
- 13 Věřím, že hlavní politické instituce (vláda, parlament, soudy) plní svou roli zodpovědně.
- 11 Věřím, že občané mohou ovlivnit politická rozhodnutí.
- 10* Domnívám se, že můj hlas ve volbách nic nezmění.

Pozn.: Položky označené * jsou skórovány reverzně.

Hrubý skór testu byl vypočten jako součet odpovědí na jednotlivé položky, přičemž vyšší hodnota skóru odpovídá vyšší míře politického zájmu, participace a důvěry v politických systém. Výpočet hrubého skóru vycházel z položek uvedených v tabulce, které byly do skórování zahrnuty po provedení nezbytných úprav. Respondenti mohli za každou položku dosáhnout maximálně 5 bodů. Úplný souhlas s daným výrokem bylo 5 bodů, nesouhlas 1 bod. Avšak položky 4 a 10 jsou skórovány reverzně, a proto za úplný souhlas s výrokiem respondent získal 1 bod a za úplný nesouhlas 5 bodů. Tyto položky jsou v tabulce označeny hvězdičkou.

V subškále *Zájem a participace* lze tedy získat maximálně 65 bodů a minimálně 13 bodů. V subškále *Politická efektivita a důvěra* lze získat maximálně 20 bodů a minimálně 4 body.

Důkazy o reliabilitě metody

Vnitřní konzistence

Pro zjištění celkové reliability našeho testu jsme vypočítaly Cronbachův koeficient alfa. První subškála dosáhla výsledku $\alpha = 0,77$, který lze považovat za dobrý. Druhá subškála dosahovala přijatelných, avšak mírně nižších hodnot vnitřní konzistence $\alpha = 0,69$, což lze vzhledem k menšímu počtu položek považovat za uspokojivý.

Tabulka 3: Popisné charakteristiky jednotlivých položek

	Průměr	SD	Šikmost
p1	4.04	1.029	-1.2694
p2	3.60	1.262	-0.6552
p3	3.43	1.348	-0.5211
p5	4.49	0.959	-2.2320
p6	2.88	1.637	0.0786
p7	2.02	1.335	1.1216
p8	2.35	1.610	0.7246
p9	3.66	1.147	-0.6941
p11	3.98	1.075	-1.1350
p12	3.27	1.127	-0.3963
p13	2.95	1.077	-0.0686
p14	3.84	0.932	-0.8963
p15	4.16	0.954	-1.3792
p16	3.60	1.168	-0.6473
p17	4.22	0.802	-1.1775
p18	3.50	1.239	-0.4489
p4R	3.58	1.398	-0.6321
p10R	3.81	1.164	-0.8745

Stabilita v čase

Tabulka 4: Vnitřní konzistence, stabilita v čase a další deskriptivní statistiky škál inventáře

Škála	Počet pol.	Průměr	SD	Šikmost	Stabilita v čase	Vnitřní konzistence
Zájem a participace	13	41.9	9.32	-0.425	0.88	0.771
Politická důvěra	4	14.0	3.19	-0.733	0.68	0.686

Část respondentů se rozhodla náš test vyplnit opětovně po určitém časovém odstupu, konkrétněji jich bylo 14, všechny ženy. Časový odstup mezi jednotlivými opakovanými vyplněními se pohyboval mezi 7 a 18 dny, přičemž průměr byl 10 dnů a medián 8 dnů.

Výpočet stability v čase pro námi určené faktory počítané rovněž jako korelace hrubých skóre je pro první subškálu roven 0,88 a druhou 0,68. Celková reliabilita v čase odpovídá hodnotě 0,78 a zdá se, že je plně přijatelná. Hrubý skóre respondentů je mezi měřeními stabilní a poukazuje na to, že respondenti odpovídali svými reálnými postoji, nikoliv momentální náladou.

Důkazy o validitě metody

Kriteriální validita metody

Jako validizační kritérium byla použita položka zjišťující, zda se respondent zúčastnil posledních voleb do Poslanecké sněmovny České republiky. Očekávali jsme, že respondenti, kteří se voleb zúčastnili, budou dosahovat vyššího celkového skóre v naší škále než respondenti, kteří se voleb nezúčastnili.

Na validizační kritérium odpovědělo celkem 320 respondentů. Odpovědi byly převedeny do dichotomické podoby, kde hodnota 1 označovala účast ve volbách a hodnota 0 neúčast. Nevyplněné odpovědi byly z následující analýzy vyloučeny.

Po kontrole rozložení dat byl ke zjištění vztahu mezi validizačním kritériem a celkových skórem škály použit Pearsonův korelační koeficient. Analýza prokázala středně silnou pozitivní korelaci, která byla vysoce statisticky významná. ($r = 0,34$; $p < 0,001$; 95 % CI [0,24; 0,44]).

Výsledky byly dále ověřeny pomocí t-testu pro nezávislé výběry, který potvrdil statisticky významný rozdíl v celkovém skóre mezi respondenty, kteří se voleb zúčastnili, a těmi, kteří se voleb nezúčastnili ($p < 0,001$). Respondenti, kteří se voleb účastnili dosahovali vyššího průměrného skóre ($M = 61,69$) než respondenti neúčastníci se voleb ($M = 51,92$).

Faktorová validita

Faktorová validita škály byla ověřována pomocí explorační faktorové analýzy. Na základě teoretického ukotvení konstruktů byl předpokládán dvoufaktorový model. Faktorová analýza byla provedena metodou hlavních os (principal axis factoring) s ortogonální rotací VARIMAX a Kaiserovou normalizací.

Dvoufaktorové řešení vysvětlilo celkem 37,3 % celkové variance, přičemž první faktor se podílel na vysvětlení variance 25,4 % a druhý faktor 11,9 %. Faktorové náboje jednotlivých položek jsou uvedeny v tabulce X.

První faktor zahrnuje položky zaměřené na zájem o politické dění, aktivní sledování politiky o politických tématech, vyjadřování vlastních politických postojů a emoční zapojení. Tento faktor lze interpretovat jako dimenzi politické angažovanosti a zájmu. Nejvyšší faktorové náboje vykazují položky zaměřené na pravidelné sledování politického dění, diskusi o politice a obecný zájem o politiku.

Druhý faktor sdružuje položky vztahující se k důvěře v demokratických systémech, vnímání funkčnosti politických institucí a přesvědčení o možnosti občanů ovlivňovat politická rozhodnutí. Tento faktor odpovídá dimenzi politické účinnosti a institucionální důvěry.

Většina položek vykazuje přijatelnou míru komunalitu. Nižší hodnoty byly zaznamenány zejména u položek zaměřených na konkrétní formy politické participace, což může souviset s jejich méně častým výskytem v populaci. Položka týkající se vnímání komunikace mezi politiky a občany vykazuje velmi nízkou hodnotu komunity a nesytí se výrazně na žádném faktorů, což může naznačovat její slabší zakotvení v předpokládané faktorové struktuře.

Celkově jsou výsledky faktorové analýzy do značné míry odpovídající teoretickému záměru konstrukce škály a poskytují podporu její faktorové validitě.

Tabulka č. 5: Faktorová validita

Položka	Faktor 1: Politická angažovanost	Faktor 2: Politická účinnost a důvěra	Komunalita
p1	0,666	0,355	0,57
p2	0,736	0,32	0,64
p3	0,717	-	0,56
p4 (r)	0,734	-	0,6
p5	0,301	0,414	0,26
p6	0,463	-	0,22
p7	0,529	-	0,28
p8	0,4	-	0,16
p9	0,468	-	0,3
p10 (r)	-	0,455	0,28
p11	-	0,492	0,33
p12	-	0,738	0,55
p13	-	0,622	0,39
p14 (r)	-	-	0,05
p15	0,665	-	0,5
p16	0,666	-	0,49
p17	0,461	-	0,25
p18	0,535	-	0,29

Orientační normy

Při tvorbě orientačních norem byly hodnoty hrubého skóru politické angažovanosti převedeny na percentilové pořadí zvláště pro ženy a muže. Dělení norem podle pohlaví bylo zvoleno na základě zjištěných rozdílů v celkovém skóru politické angažovanosti, přičemž muži dosahovali statisticky významně vyšších hodnot než ženy.

Percentilové hodnoty byly následně pomocí kvantilu normálního rozdělení transformovány na Z-skóry, které byly následně převedeny do podoby staninů (1-9). Staniny byly zvoleny jako přehledná forma interpretace výsledků, umožňující snadné srovnání individuálního skóru s normativními souborem.

Interpretace staninů:

- 1-3 = nízká politická angažovanost
- 4-6 = průměrná politická angažovanost
- 7-9 = vysoká politická angažovanost

Tabulka č. 6: Orientační normy politické angažovanosti

Muži		Ženy	
Stanin	Hrubý skór	Stanin	Hrubý skór
1	37-50	1	33-44
2	51-54	2	45-50
3	55-58	3	51-55
4	59-62	4	56-59
5	63-69	5	60-62
6	70-71	6	63-68
7	72-76	7	69-72
8	77-98	8	73-76
9	101-126	9	77-90

Tabulka č. 7: Orientační normy – Zájem a politická participace

Zájem a politická participace			
Muži		Ženy	
Stanin	Hrubý skór	Stanin	Hrubý skór
1	31-38	1	24-33
2	39-40	2	34-38
3	41-44	3	39-42
4	45-49	4	43-47
5	50-52	5	48-50
6	53-56	6	51-55
7	57-61	7	56-59
8	62-84	8	60-61
9	86-113	9	62-70

Tabulka č. 8: Orientační normy – Politická efektivita a důvěra

Politická efektivita a důvěra			
Muži		Ženy	
Stanin	Hrubý skór	Stanin	Hrubý skór
1	7-11	1	6-8
2	12-13	2	9
3	14-15	3	10-11
4	16-17	4	12
5	18-19	5	13
6	20-21	6	14
7	22	7	15
8	23	8	16
9	24	9	17-20

Vzhledem k menšímu rozsahu možných hrubých skóre u dílčích škál a k dělení norem podle pohlaví vykazují některé staniny velmi úzké intervaly, v některých případech tvořené jednou hodnotou hrubého skóre.

Zhodnocení metody

Cílem bylo vytvořit sebeposuzovací nástroj pro měření politické angažovanosti u dospělé populace. Výsledná Škála politické angažovanosti (SPES) byla konstruována na základě teoretického vymezení konstruktů a následně ověřena pomocí základních psychometrických analýz. Na základě získaných výsledků lze metodu hodnotit jako funkční výzkumný nástroj s převážně uspokojivými psychometrickými vlastnostmi, vhodný zejména pro výzkumné a srovnávací účely.

Z hlediska reliability vykazuje nástroj dobré vlastnosti. Vnitřní konzistence subškály *Zájem a participace* dosahuje hodnoty Cronbachova $\alpha = 0,77$, subškála *Politická efektivita a důvěra* vykazuje přijatelnou úroveň reliability ($\alpha = 0,69$). Test-retest analýza prokázala přijatelnou stabilitu v čase ($r = 0,78$).

Explorační faktorová analýza podpořila dvoufaktorovou strukturu odpovídající teoretickému pojetí politické angažovanosti a vysvětlila celkem 37,3 % celkové variance.

Kriteriální validita byla ověřena pomocí účasti ve volbách do Poslanecké sněmovny ČR. Byla zjištěna středně silná a statisticky významná pozitivní korelace mezi celkovým skórem politické angažovanosti a volební účastí ($r = 0,34$; $p < 0,001$), přičemž respondenti účastníci se voleb dosahovali vyššího skóru než neúčastníci.

Mezi hlavní omezení metody patří nereprezentativní charakter výzkumného souboru, nevyváženost z hlediska pohlaví a nízký počet respondentů zapojených do test-retest měření. Vytvořené normy je proto nutné chápat jako orientační a metodu nelze využívat k individuální diagnostice.

Celkově lze Škálu politické angažovanosti hodnotit jako přínosný a psychometricky podložený nástroj, který umožňuje orientační a smysluplné měření politické angažovanosti jako vícerozměrného konstruktů.

Zdroje

Amnå, Erik & Ekman, Joakim. (2014). Standby Citizens: diverse faces of political passivity. *European Political Science Review*. 6. 261-281. 10.1017/S175577391300009X.

Ekman, J., & Amnå, E. (2012). Political participation and civic engagement: Towards a new typology. *Human Affairs*, 22(3), 283–300. <https://doi.org/10.2478/s13374-012-0024-1>

VERBA, S., SCHLOZMAN, K. L., & BRADY, H. E. (1995). *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics*. Harvard University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1pnc1k7>

Hooghe, M., & Dejaeghere, Y. (2007). Does the ‘Monitorial Citizen’ Exist? An Empirical Investigation into the Occurrence of Postmodern Forms of Citizenship in the Nordic Countries. *Scandinavian Political Studies*, 30(2), 249–271. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.2007.00180.x>

Finkel, S. E. (1985). Reciprocal Effects of Participation and Political Efficacy: A Panel Analysis. *American Journal of Political Science*, 29(4), 891–913. <https://doi.org/10.2307/2111186>

Dalton, R. J. (2008). Citizenship norms and the expansion of political participation. *Political Studies*, 56(1), 76–98. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2007.00718.x>